

Sygn. akt III AUa 87/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 marca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jolanta Hawryszko (spr.)
Sędziowie:	SSA Barbara Białecka SSO del. Beata Górską
Protokolant:	St. sekr. sąd. Katarzyna Kaźmierczak

po rozpoznaniu w dniu 25 marca 2014 r. w Szczecinie

sprawy B. H.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o prawo do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 8 lutego 2012 r. sygn. akt VI U 991/11

1. oddała apelację,
2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. na rzecz B. H. kwotę 270 zł (dwieście siedemdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu.

SSO del. Beata Górską SSA Jolanta Hawryszko SSA Barbara Białecka

Sygn. akt III AUa 87/14

UZASADNIENIE

Decyzją z 29 czerwca 2011 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. odmówił ubezpieczonej B. H. prawa do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, ponieważ nie udowodniła przesłanki rozwiązania stosunku pracy na swój wniosek.

W odwołaniu ubezpieczona wniosła o zmianę decyzji i przyznanie prawa do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego. Podkreśliła, że decyzja ZUS jest niezgodna z prawem, ponieważ ubezpieczona udowodniła spełnienie wszystkich przesłanek warunkujących nabycie prawa do świadczenia, a organ rentowy nie rozpoznał istoty

sprawy. Wyjaśniła, że w 2009 r. stosunek pracy łączący ją ze Szkołą Podstawową nr (...) w S. ustał na podstawie art. 20 ust 1 pkt 2 ustawy Karta Nauczyciela, jednak nie mogła w tym roku wystąpić z wnioskiem o świadczenie kompensacyjne, gdyż nie osiągnęła wtedy jeszcze wymaganego wieku. Z tej przyczyny podjęła dalsze zatrudnienie na czas zastępstwa.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie w całości, podtrzymując argumentację wyrażoną w zaskarżonej decyzji.

Wyrokiem z 8 lutego 2012 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał ubezpieczonej prawo do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego począwszy od 16 kwietnia 2011 r. oraz zasądził od organu rentowego kwotę 60 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd I instancji ustalił, że ubezpieczona, ur. (...), w okresie od 1 września 1987 r. do 28 lutego 2009 r. zatrudniona była w pełnym wymiarze czasu pracy (18/18 etatu) w Szkole Podstawowej nr (...) w S. na stanowisku nauczyciela nauczania zintegrowanego, nauczyciela nauczania początkowego, wychowawcy. W związku ze zmianami organizacyjnymi uniemożliwiającymi dalsze zatrudnienie i złożeniem wniosku o przeniesienie w stan nieczynny, pracodawca przeniósł ubezpieczoną w stan nieczynny od 1 września 2008 r. do 28 lutego 2009 r. Z dniem 15 października 2008 r. pracodawca przywrócił ubezpieczoną do pracy w Szkole Podstawowej nr (...) w S., zawarto umowę o pracę na czas zastępstwa innego pracownika tj. od 15 października 2008 r. do 28 lutego 2009 r. Stosunek pracy ustał 28 lutego 2009 r. Jako podstawę jego rozwiązania pracodawca wskazał art. 20 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela. Od 1 marca 2009 r. ubezpieczona ponownie została zatrudniona w Szkole Podstawowej nr (...) w S. w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku nauczyciela nauczania zintegrowanego. Umowa o pracę została zawarta na czas określony - na zastępstwo do 26 lipca 2009 r. Stosunek pracy ustał z upływem czasu, na który była zawarta umowa o pracę. Ponowne zatrudnienie ubezpieczona podjęła od 1 września 2009 r. Została zatrudniona w Szkole Podstawowej nr (...) w S. w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku nauczyciela kształcenia zintegrowanego, na podstawie umów o pracę w ramach zastępstwa nieobecnego pracownika, kolejno na okres od 1 września 2009 r. do 30 czerwca 2009 r. oraz od 1 września 2010 r. do 15 kwietnia 2011 r. Stosunki pracy ustały w wyniku rozwiązania umów o pracę z upływem czasu na jaki były zawarte umowy o zastępstwo. Ubezpieczona 31 marca 2011 r. złożyła w organie emerytalnym wnioski o nauczycielskie świadczenie kompensacyjne. Łączny staż ubezpieczeniowy (udowodnione okresy składkowe i nieskładkowe na dzień 15 kwietnia 2011 r.) wyniósł 30 lat 7 miesięcy i 24 dni, w tym 23 lata 7 miesięcy i 17 dni staż nauczycielski.

Sąd okręgowy wskazał, że rozważając przesłanki warunkujące nabycie prawa do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, należało mieć na uwadze nie tylko gramatyczne brzmienie przepisu art. 4 ustawy o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych, ale przede wszystkim cel wprowadzenia tego świadczenia przez ustawodawcę. Celem ustawodawcy było wprowadzenie rozwiązania przejściowego,

w związku z wygaśnięciem możliwości przejścia na wcześniejszą emeryturę nauczycieli legitymujących się długim stażem pracy, którzy na 1 stycznia 2009 r. nie spełnili warunków do nabycia prawa do tej emerytury. Sąd okręgowy zwrócił też uwagę, że charakter nauczycielskich świadczeń kompensacyjnych oraz zasady ich nabywania mimo, że w pewnym względzie zbliżone są do emerytur nauczycielskich, w niektórych kwestiach zasadniczo różnią się od dotychczasowych rozwiązań. Wskazał, że przesłanka rozwiązania stosunku pracy została sformułowana w sposób odmienny niż zasady przyjęte w Kartie Nauczyciela. Mianowicie w art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych ustawodawca uregulował, że świadczenie przysługuje nauczycielom, którzy rozwiązali stosunek pracy, jednak w ocenie sądu z takiego sformułowania warunku nie można jeszcze wywodzić, że ustawodawca przyznał prawo do świadczenia kompensacyjnego wyłącznie nauczycielom, których stosunek pracy ustał w wyniku własnego działania, tj. rozwiązania stosunku pracy na wniosek nauczyciela. Ustawodawca nie zaznaczył,

w jaki sposób ma nastąpić rozwiązanie stosunku pracy. Jest to istotna kwestia, skoro w przypadku wcześniejszych emerytur nauczycielskich uregulowanych w art. 88 Karty Nauczyciela, ustawodawca wprost wskazał, że jednym z

warunków przejścia nauczycieli na wcześniejszą emeryturę jest rozwiązanie przez nich na swój wniosek stosunku pracy. W ocenie sądu pierwszej instancji tak odmienne zredagowanie warunku rozwiązania stosunku pracy w ustawie o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych było świadomym zabiegiem ustawodawcy. System nauczycielskich świadczeń kompensacyjnych finansowany jest z budżetu państwa, a nie bezpośrednio ze środków zgromadzonych na funduszach ubezpieczeniowych pochodzących ze składek ubezpieczeniowych. Świadczenia kompensacyjne są formą rekompensaty za utratę zlikwidowanych 1 stycznia 2009 r. uprawnień do skorzystania

z przywilejów emerytalnych w postaci prawa do przejścia na emeryturę bez względu na wiek. Sąd zważył, że w przypadku ubezpieczonej w lutym 2009 r. pracodawca rozwiązał z ubezpieczoną stosunek pracy, jako podstawę wskazując art. 20 ust. 1 pkt 2 Karty Nauczyciela. W kolejnych latach ubezpieczona podejmowała zatrudnienie, jednak czyniła to w oparciu o umowy o pracę na czas zastępstwa nieobecnego nauczyciela, gdy dnia powrotu do pracy tego pracownika często nie można bliżej ustalić. W ocenie sądu okręgowego z tej tylko przyczyny, że stosunki pracy łączące ubezpieczoną z kolejnymi instytucjami szkolnictwa zostały rozwiązane z powodu powrotu zastępowanego pracownika do pracy, a nie przez ubezpieczoną na jej wniosek, ubezpieczona nie powinna ponosić ujemnych konsekwencji w zakresie możliwości przyznania jej prawa do świadczenia kompensacyjnego. Zwłaszcza, jeżeli weźmie się pod uwagę fakt, że przed podjęciem zatrudnienia w lutym 2009 r. pracodawca rozwiązał z ubezpieczoną stosunek pracy, jako podstawę wskazując art. 20 ust. 1 pkt 2 ustawy z 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela. Sąd przychylił się do stanowiska ubezpieczonej, że z treści przepisu art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy

o świadczeniach kompensacyjnych nie wynika, że aby uzyskać prawo do świadczenia kompensacyjnego nauczyciel musi rozwiązać stosunek pracy na swój wniosek.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł organ rentowy. Zarzucił naruszenie art. 4 ust. 1 ustawy z 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych poprzez niewłaściwe zastosowanie prowadzące do uznania, że wnioskodawczyni spełnia warunki do przyznania jej nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego od 16 kwietnia 2011 r. Wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku

i oddalenie odwołania, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Wyrokiem z 19 lipca 2012 r. Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie.

Wyrokiem z 11 grudnia 2013 r. (III UK 9/13) Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu Wydziałowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Szczecinie, pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego, a jednocześnie przedstawił ocenę prawną okoliczności sprawy. Sąd Najwyższy przyjął, że przesłanka określona w art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy z 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych, warunkująca nabycie prawa do tego świadczenia, stanowiąca o konieczności rozwiązania umowy o pracę przez nauczyciela, zostaje spełniona także w przypadku wygaśnięcia terminowej umowy o pracę. Sąd Najwyższy podkreślił, że za uznaniem, że ustanie umowy terminowej jest przykładem rozwiązania umowy o pracę świadczy fakt usytuowania przez ustawodawcę tej regulacji w oddziale 2. działu drugiego Kodeksu pracy, poświęconym rozwiązaniu umowy o pracę, a nie w oddziale 7. tego działu, traktującym o wygaśnięciu umowy o pracę. Sąd Najwyższy wskazał, że ustanie stosunku pracy przez ustanie umowy terminowej w przypadkach wskazanych art. 30

§ 1 i 2 Kodeksu pracy jest następstwem woli stron, odnoszącej się do określonego czasu trwania zawieranej umowy. Można w konsekwencji przyjąć, że jest to pewna odmiana porozumienia rozwiązującego, które nie stanowi odrębnej czynności ukierunkowanej wyłącznie na spowodowanie zakończenia stosunku pracy, ale jest elementem czynności prawnej, która ma na celu nawiązanie stosunku pracy

z jednoczesnym określeniem granic czasowych tego stosunku prawnego, a więc

z wskazaniem zdarzenia, które powoduje jego rozwiązanie. Sąd Najwyższy podkreślił, że za przyjęciem takiego stanowiska przemawia także wykładnia językowa i systemowa art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy o n.ś.k. Wskazał, że ustawodawca nie zdefiniował w powołanej ustawie pojęcia rozwiązania stosunku pracy, ani też wchodzących w grę trybów rozwiązania. Dlatego też należało się odwołać do ogólnych zasad prawa pracy. W związku z tym rozwiązanie

stosunku pracy przez nauczyciela ma miejsce nie tylko wtedy, gdy następuje w drodze jednostronnego oświadczenia woli pracownika (za wypowiedzeniem lub bez wypowiedzenia), ale także we wszystkich sytuacjach, gdy wola nauczyciela jest częścią składową czynności rozwiązującej ten stosunek. Skoro to oświadczenie jest nieodzownym elementem czynności rozwiązującej, można twierdzić, że nauczyciel aktywnie bierze udział w ustaniu stosunku pracy. Sąd Najwyższy podkreślił, że celem wprowadzenia nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego było złagodzenie utraty możliwości przechodzenia na emeryturę przed osiągnięciem podstawowego wieku emerytalnego przez pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Wskazał, że świadczenia kompensacyjne mają autonomiczny charakter i stanowi to

o konieczności dokonywania ich samodzielnej oceny, bez szerszego odwoływania się do wcześniej wypracowanych stanowisk dotyczących nauczycielskich świadczeń emerytalnych. W związku z tym, za chybioną uznał tezę, zgodnie z którą wykładnia art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy o n.ś.k. nie może być korzystniejsza od zamieszczonej

w art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela. Sąd Najwyższy podkreślił, że słuszne jest stanowisko, zgodnie z którym redakcja wyżej wymienionego przepisu wskazuje na konieczną aktywność nauczyciela w sferze rozwiązania stosunku pracy (por. II UK 205/12). Jednak zdaniem Sądu Najwyższego, o aktywności tej świadczy nie tylko oświadczenie woli o wypowiedzeniu umowy o pracę, czy też wniosek o rozwiązanie umowy o pracę za porozumieniem stron, ale również oświadczenie woli nauczyciela

o zawarciu terminowej umowy o pracę, które zawiera w sobie jednocześnie wskazanie zdarzenia powodującego rozwiązanie stosunku pracy.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy, sąd apelacyjny rozważył, że apelacja organu rentowego nie zasługiwała na uwzględnienie, przy czym zgodnie z art. 398²⁰ k.p.c. był związany wykładnią prawa dokonaną w sprawie przez Sąd Najwyższy. Powyższe oznacza, że sąd apelacyjny przyjął za Sądem Najwyższym, że określona w art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy z 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych przesłanka, warunkująca nabycie prawa do tego świadczenia, stanowiąca o konieczności rozwiązania umowy o pracę przez nauczyciela, zostaje spełniona w przypadku wygaśnięcia terminowej umowy o pracę. W odniesieniu do ustaleń sprawy oznacza to, że wygaśnięcie 15 kwietnia 2011 r. terminowej umowy o pracę na podstawie art. 30 § 1 pkt 4 Kodeksu pracy, stanowiło w istocie rozwiązanie stosunku pracy przez ubezpieczoną w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia

22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych. Tym samym ubezpieczona spełniła wszystkie przesłanki do nabycia tego świadczenia i na podstawie art. 7 ust. 1 ustawy o n.ś.k. nabyła prawo do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego od dnia spełnienia wszystkich przesłanek koniecznych do jego nabycia, tj. od 16 kwietnia 2011 r., jak słusznie orzekł sąd okręgowy.

Wobec przedstawionego stanowiska prawnego, na podstawie art. 385 k.p.c. sąd apelacyjny oddalił apelację organu rentowego jako bezzasadną. Na podstawie art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 98 i art. 99 k.p.c. sąd apelacyjny zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S., jako przegrywającego sprawę, na rzecz ubezpieczonej, reprezentowanej przez adwokata, koszty zastępstwa procesowego przed sądem II instancji w wysokości wynikającej z §2 ust. 1-2 w zw. z §13 ust. 1 pkt 2, w zw. z §12 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, uwzględniając nadto opłatę od skargi kasacyjnej.

SSO del. Beata Górka SSA Jolanta Hawryszko SSA Barbara Białicka